

Ulkomaalaisten opiskelijoiden täyskatteisten lukukausimaksujen vaikutukset

Vaikutus ulkomaalaisten opiskelijoiden määrään

Ulkomaalaisten opiskelijoiden ja lukukausimaksuvelvollisten opiskelijoiden tulevan määrän kehitys nykyjärjestelmässä on vaikeasti ennakoitavissa. Tarkastelun lähtökohtana voidaan pitää nykyisiä tavoitteita ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kehityksestä sekä kansainvälisiä kokemuksia ulkomaalaisten opiskelijoiden lukukausimaksujen vaikutuksesta.

EU/ETA-alueelta tulevia opiskelijoita kohdellaan samoin kuin suomalaisia opiskelijoita ja seuraavassa tarkastelussa termillä ”kotimaiset opiskelijat” viitataan myös EU/ETA-alueelta tuleviin opiskelijoihin. Nykytilassa lukukausimaksuja peritään vieraskielisen koulutukseen osallistuvilta muun kuin EU/ETA alueen kansalaiselta tai näiden perheenjäseniltä. Maksuja ei peritä myöskään siltä, jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, muulla kuin opiskelun perusteella myönnetty jatkuva oleskelulupa, pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, eikä edellä mainittujen perheenjäseneltä. Suomalaisissa korkeakouluissa oli 2022 yhteensä 13 116 EU/ETA-ulkopuolista opiskelijaa, lukukausimaksuvelvollisten opiskelijoiden määrän ollessa 10 384. EU/ETA-ulkopuolisia opiskelijoita onkin nyt n. 2700 (26 %) enemmän kuin lukukausimaksuvelvollisia opiskelijoita.

Jos oletetaan, että Suomessa päästäisiin työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton tiekartan tavoitteeseen, että vuonna 2030 Suomessa aloittaa 15 000 ulkomaalaista opiskelijaa, tämä vastaisi korkeakoulujen kestävän kasvun ohjelman laskuoletuksilla n. 41 250 ulkomaalaisen opiskelijan joukkoa.

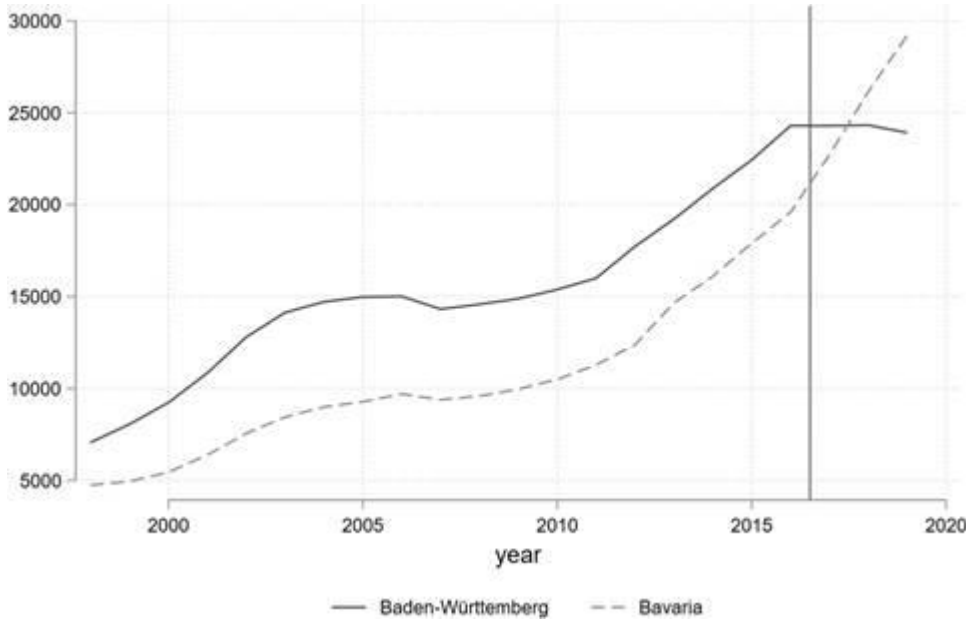
Tutkimustietoa siitä, miten lukukausimaksut vaikuttavat kv. opiskelijoiden määrään suomalaisissa korkeakouluissa, ei ole. Tässä yhteydessä arvioidaan kv. opiskelijoiden lukukausimaksujen täyskatteelliseksi muuttamista saksalaiseen tutkimukseen perustuen. Tutkimuksessa tarkastellun uudistuksen vaikutukset eivät välttämättä yleisty Suomeen, ja arvioon sisältyy epävarmuutta.

[Vortisch \(2023\)](#) tarkastelee Saksan Baden-Württembergissä EU/ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille käyttöön otetun 3000 euron lukukausimaksun vaikutuksia näiden opiskelijoiden määrään ko. osavaltion korkeakoulussa. Tutkimusasetelma perustuu siihen, että vertaillaan ko. osavaltiota muihin osavaltioihin, joissa maksuja ei otettu käyttöön. Tulosten perusteella uudistus vähensi kv. opiskelijoiden osuutta osavaltion korkeakoulujen opiskelijapopulaatiosta 2 prosenttiyksiköllä. Kansainvälisten opiskelijoiden osuus korkeakouluissa on estimointiotoksessa 7 %-yksikköä. Tutkimustuloksessa ei ole huomioitu sitä, että lukukausimaksut ovat voineet vaikuttaa positiivisesti siihen, kuinka paljon kv. opiskelijat hakeutuvat verrokkiosavaltioiden korkeakouluihin, joskin tämä mekanismi tuodaan artikkelissa esiin. Näin voi käydä, jos kv. opiskelija haluaa opiskella Saksassa, mutta lukukausimaksujen myötä opiskeleekin toisessa osavaltiossa. Tämä mekanismi tarkoittaisi, että em. vaikutus on yliarvio uudistuksen todellisesta vaikutuksesta.

Em. tutkimuksessa kuvattun uudistuksen vaikutuksia sovelletaan seuraavalla tavalla. Lähestymistavalla pyritään huomioimaan edellä esitetty vaikutus verrokkiosavaltioihin. Tutkimuksen kuviossa 6 esitetään kv. opiskelijoiden osuus Baden-Württembergissä ja Baijerissa. Kuvion perusteella kv. opiskelijoiden määrän kasvun kiihtyminen uudistuksen jälkeen verrokkiosavaltiossa. Kuvan perusteella voidaan karkeasti arvioida, että kv. opiskelijoiden määrä olisi Baden-Württembergissä kasvanut noin 5 000 opiskelijalla, mikäli kasvu olisi jatkanut vuosien 2011-2016 trendillä. Tai vastaavasti, koska uudistusta edeltävä trendi oli sama Baijerissa, kv. opiskelijoiden määräero olisi pysynyt osavaltioissa samana, eli noin 5 000 opiskelijassa. 5 000

opiskelijaa on noin 22 % suhteessa uudistusta edeltävään opiskelijamäärään Baden-Württembergissä (noin 24 000 opiskelijaa).

Kv. opiskelijoiden osuus Baden-Württembergissä ja Baijerissa

Kv. opiskelijoiden nettomaksut ovat Suomessa tällä hetkellä noin 1500 euroa vuodessa. Maksujen nostaminen täyskatteelliseksi 8000 euron vuosikustannuksella tarkoittaisi 6500 euron keskimääräistä kasvua maksutasossa. Tämä tarkoittaa sitä, että maksutaso nousisi 2,17-kertaa (6500/3000) suhteessa siihen, mitä se nousi em. tutkimuksessa. Ekstrapoloimalla tämä tarkoittaisi, että kv. opiskelijoiden määrä laskisi $2,17 \cdot 22\%$ eli noin 43 %. Kun nykyinen maksuvelvollisten opiskelijoiden määrä on 10 384, opiskelijoiden määrä laskisi noin 4 500 opiskelijalla, ja uudistuksen jälkeen kv. opiskelijoita olisi noin 5 900. Vastaavasti voidaan arvioida, että kun uusien lukukausimaksuvelvollisten opiskelijoiden määrä vuonna 2022 oli 4961, 43% lasku tarkoittaisi uusien lukukausimaksuvelvollisten opiskelijoiden määrän laskua 2100 aloittajalla n. 2800 aloittajaan.

Edellä esitetty on suuntaa antava, minkä lisäksi lukukausimaksujen muutosten vaikutus voi vaihdella opiskelijaryhmittäin. Suomessa kansainvälisten opiskelijoiden profiili painottuu muita pohjoismaita voimakkaammin matalan tai keskitason tulotason maista ja pienempi osuus korkean tulotason maista. **Käytettävissä oleva aineisto ei kuitenkaan mahdollista sen arviointia, miten maksujen nousu vaikuttaisi eri tavoin eri aloille ja eri oppilaitoksiin kohdentuvaan tai eri maista tulevaan kansainvälisten opiskelijoiden määrään.**

Viime aikoina ministeriöön on tullut jonkin verran yhteydenottoja siitä, että opiskelijan oleskeluluvalla maahan tulleet ulkomaalaiset opiskelijat ovat työllistyneet mm. palvelualoille ja hakeneet työperusteista oleskelulupaa, yhtenä motiivina välttää lukuvuosimaksujen maksaminen. Ilmiön suuruus on vielä maltillinen, mutta on mahdollista, että lukukausimaksujen nousu lisää opiskelijoiden kannustimia vaihtaa maassaoloperustetta vapautuakseen lukukausimaksuvelvollisuudesta. Koska maassaoloperuste vaikuttaa lukukausimaksuvelvollisuuteen, on syytä seurata lukukausimaksuvelvollisten opiskelijoiden osuutta EU/ETA-ulkopuolisista opiskelijoista.

Tämä puolestaan vaikeuttaa korkeakoulujen lukuvuosimaksutulojen ennakkointia.

Oleskelulupalainsäädännön tarkastelun ja seurannan yhteydessä tulisi selvittää esimerkiksi mahdollisuus rajoittaa opiskelutarkoituksessa maahan tulleen henkilön oleskelulupaperusteen vaihtamista lukuvuosimaksun kiertämisen vuoksi ottaen huomioon, että opiskelijan oleskeluluvalla on oikeus

työskennellä 30 tuntia viikossa. Kannustin muutokseen vähenisi esim., jos lukuvuosimaksusta vapautettuja olisivat vain ne ei-opiskeluperusteisesti oleskelevat, joiden alkuperäinen oleskelulupaperuste ei ole opiskelu.

Toisaalta korkeakouluille voi syntyä kannustin hyväksyä alun perin lukuvuosimaksullisiin opintoihin hyväksytyt opiskelijat myöhemmin rahoitusmalliin sisältyvään maksuttomaan tutkintokoulutukseen, jolloin koulutuksen kustannuksia katettaisiin sekä maksuin että rahoitusmallin kautta. Tämän kannustimen poistaminen edellyttää sen mahdollisuuden huomioimista ja torjumista korkeakoulujen rahoitusmallissa ja tulossopimuksissa.

Vaikutus suomalaisten opiskelijoiden määrään

Tulevan kehityksen osalta vaikutus suomalaisten opiskelijoiden määrään riippuu koulutustarjonnan kokonaisuudesta ja ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kehityksestä. Tällöin relevantti vertailu koskee sitä, miten ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä vaikuttaa suomalaisten opiskelijoiden määrään 1) nykyjärjestelmässä ja 2) täyskätteellisten maksujen järjestelmässä, jossa lukukausimaksulliset opiskelijat eivät sisälly rahoitusjärjestelmään.

Jos koulutuksen kustannukseksi oletetaan keskimäärin 8000e/v., aiheutuu nykyisestä 10 384 opiskelijasta (5999 AMK + 4385 yliopisto) opiskelijasta vuositasolla **83,072 miljoonan euron kustannus**. Jos lukuvuosimaksulliset poistetaan rahoitusmallista, tämä mahdollistaisi 83,072 miljoonan euron vapauttamisen kotimaisten opiskelijoiden kouluttamiseen. **Tässä laskentatavassa ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä vähentää vastaavasti suomalaisten opiskelijoiden määrää, koska molempien koulutuksen kustannukset ovat 8000 euroa / opiskelija. Suhteessa nykytilaan täyskätteellisyydestä vapautuvat resurssit mahdollistaisivat kotimaisten opiskelijoiden määrän kasvattamisen n. 10 384 opiskelijalla, mikä vastaa n. 2500 vuosittaista aloittajaa.**

Kotimaisten opiskelijoiden aseman kehitys riippuu koulutustarjonnan kokonaisuudesta sekä budjettirahoitetun koulutustarjonnan laajuudesta. Jos budjettirahoitteinen koulutustarjonta säilyy nykytasolla ja EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden rahoitus säilyy rahoitusmallissa, ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kasvu vähentää suomalaisten opiskelijoiden määrää.

Jos työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton tiekartan tavoitteisiin päästään, ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutuksen täyskätteelliseksi siirtämisestä vapautuisi edellä esitetyllä laskentatavalla vuoden 2030 tasolla n. 330 miljoonaa euroa kotimaisten opiskelijoiden kouluttamiseen. **Tällöin vapautuvat resurssit mahdollistaisivat kotimaisten opiskelijoiden määrän kasvattamisen n. 41 250 opiskelijalla, mikä vastaa n. 10 300 vuosittaista aloittajaa.** Korkeakoulujen rahoitusta onkin lisättävä n. 34 600 opiskelijalle, (n. 247 meur), jotta työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton tiekartan tavoitteisiin päästään, ellei ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutuksen haluta vähentävän kotimaisten opiskelijoiden opiskelumahdollisuuksia.

EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden siirtäminen rahoitusmallin ulkopuolelle, ja heille suuntautuvan koulutuksen kustannusten kattaminen täyskätteillä lukukausimaksuilla poistaa suoran yhteyden EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden ja kotimaisten opiskelijoiden määrän välillä. Täyskätteellisten maksujen jälkeen lukuvuosimaksullisten opiskelijamäärien kasvu kuitenkin maksaisi itsensä. Tällöin lukukausimaksurahoitetun koulutustarjonnan laajentuminen kasvattaa koulutuksen kokonaistarjontaa ja opiskelijamäärää, mutta ei vähennä budjettirahoitetusti kotimaisille opiskelijoille suuntautuvaa koulutustarjontaa.

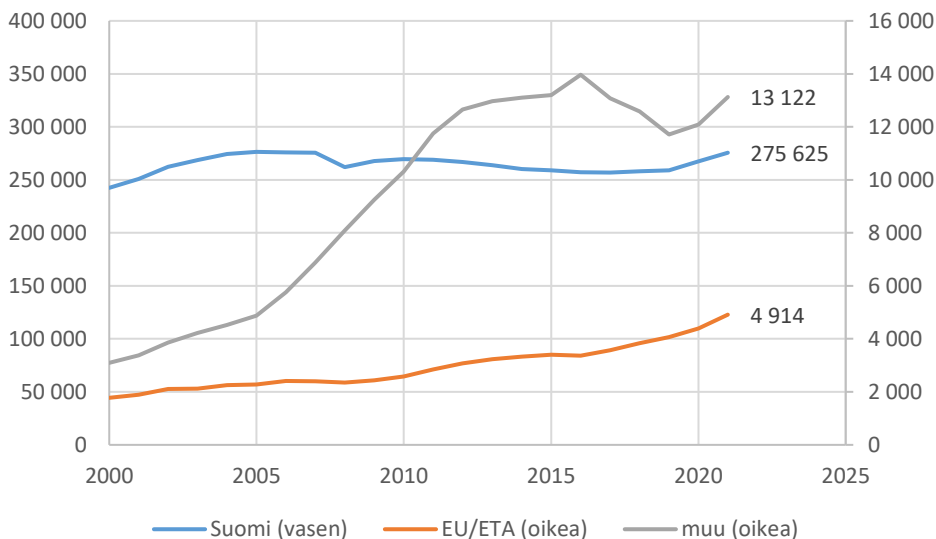
Edellä esitetyssä laskelmassa ei ole huomioita sitä, että lukukausimaksuvelvollisista ulkomaalaisista opiskelijoista (10384) saatava nettotulo oli vuonna 2022 n. 15 miljoonaa, eli n. 1450 euroa / opiskelija,

jolloin n. 18 % koulutuksen keskimääräisistä kustannuksista voitiin kattaa lukukausimaksutuloilla. Jos tämä huomioidaan, täyskatteellisten lukukausimaksujen vapauttamat resurssit mahdollistaisivat kotimaisten opiskelijoiden määrän kasvattamisen nykytilanteessa n 2050 ja vuoden 2030 tavoitteiden toteutuessa n 8400 aloittajalla vuodessa.

Resurssien vapautuminen kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden koulutuksesta ei automaattisesti lisää resurssien käyttöä kotimaisten opiskelijoiden koulutukseen ja korkeakoulujen käyttäytymiseen liittyy epävarmuutta. **Edellä esitetyt laskelmat kuvaavatkin vapautuvien resurssien mittaluokkaa ja ko. resurssien suuntaaminen kotimaisille opiskelijoille suunnatun koulutustarjonnan lisäämiseen edellyttää OKM:ltä koulutustason nostoon tähtääviä ohjaustoimia.**

Viime vuosina on kehitetty toiminnallisesti kaksikielisiä mm. sairaanhoitajan tutkintoon johtavia ohjelmia vastauksena työvoimapulaan. Toiminnallisesti kaksikieliset ohjelmat johtavat suomen tai ruotsinkielisen tutkinnon suorittamiseen, jolloin niistä ei peritä lukuvuosimaksuja kansalaisuudesta riippumatta. Nämä opiskelijat työllistyvät kielitaitoisena todennäköisemmin Suomeen. Yhä useamman kansainvälisen opiskelijan työllistymistä Suomeen lisääisi se, että toiminnallisesti kaksikielisiä koulutusohjelmia lisättäisiin korkeakouluille suunnatuilla kannustimilla.

Korkeakoulujen I & II syklin opiskelijoiden määrä 2000-2021 kansalaisuuden mukaan

Lähde: [Vipunen](#)

Vaikutus työmarkkinoilla

Suomalaisten opiskelijoiden ja ulkomaalaisten opiskelijoiden määrien muutokset vaikuttavat työvoiman saatavuuteen Suomessa. Yleisesti ottaen ulkomaalaisten opiskelijoiden kiinnittyminen Suomen työmarkkinoille on suomalaisia opiskelijoita heikompaa. Toisaalta ulkomaalaiset opiskelijat ovat aidosti uutta työvoimaa Suomen työmarkkinoilla, kun taas korkeakouluun pääsevien kotimaisten opiskelijoiden kohdalla vaihtoehto on työskentely Suomessa matalammalla koulutuksella. Opiskelijapopulaation painottuminen aiempaa enemmän kotimaisiin opiskelijoihin vähentäisi työpanosta Suomessa kokonaisuutena, mutta kasvattaisi korkeakoulutetun työvoiman tarjontaa.

EU/ETA-alueen ulkopuolisista opiskelijoista on vuoden kuluttua valmistumisesta työllistynyt Suomeen (2021) ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 60 %, YAMK-tutkinnon suorittaneista 58 % ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista 59 %. EU/ETA-alueen sisältä tulevien ei-suomalaisten opiskelijoiden

työllistyminen Suomeen on heikompaa kuin EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden. Suomalaisilla vastaavat osuudet ovat 89 %, 95 % ja 89 %. Keskimäärin yhden julkisesti rahoitetusti tutkinnon suorittavan kansainvälisen opiskelijan korvautuminen suomalaisella lisää Suomeen työllistyvien määrää 0,3 henkilöllä (50 %).

Jos ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä laskisi edellä esitetystä nykyisestä 10 378 opiskelijasta n. 4500 opiskelijalla (n. 1500 aloittajalla) tarkoittaisi 80 % läpäisyllä Suomeen työllistyvien kansainvälisten opiskelijoiden määrän laskua n. 720 hengellä. Vapautuvien resurssien mahdollistama koulutustarjonnan laajentuminen 2500 kotimaisella opiskelijalla lisäisi samalla läpäisyoletuksella Suomeen työllistyvien korkeakoulutettujen määrää n. 1 440 hengellä.

Vastaavasti aloittavien perusteella tarkasteltuna ulkomaalaisten aloittajien määrän lasku n. 2100 aloittajalla vähentäisi Suomeen työllistyvien korkeakoulutettujen määrää n. 1000 hengellä, kun taas vastaava 2100 aloituspaikan kohdentuminen kotimaisille opiskelijoille lisäisi Suomeen työllistyvien korkeakoulutettujen määrää n. 1500 hengellä.

On huomattava, että kotimaisten opiskelijoiden määrän kasvu vähentää toisen asteen tutkinnon suorittaneiden tarjontaa työmarkkinoilla, toisin kuin ulkomaalaisille opiskelijoille suunnatun tarjonnan kasvu. Siten ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kasvu lisää suomalaisilla työmarkkinoilla tarjolla olevan työvoiman määrää myös silloin, kun se vähentää kotimaisten opiskelijoiden osallistumista korkeakoulutukseen ja Suomeen työllistyvien korkeakoulutettujen määrää.

Esimerkki: 15 000 ulkomaalaista aloittajaa vuodessa 80% läpäisyllä n. 7200 Suomeen työllistyvää henkilöä, kun vastaava aloittajamäärä ja läpäisy kotimaisilla opiskelijoilla tarkoittaisi 10 800 Suomeen työllistyvää korkeakoulutettua. Jos työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton tiekartan tavoite toteutuisi nykyrahoitusjärjestelmässä vähentäen kotimaisten opiskelijoiden osallistumista vastaavasti, muutos johtaisi vuositasolla Suomeen työllistyvien korkeakoulutettujen määrän laskuun 3 600 hengellä vuodessa. Se kuitenkin johtaisi myös tarjolla olevan työvoiman kasvuun, koska korkeakoulutuksen ulkopuolelle jääneet kotimaiset olisivat työmarkkinoiden käytettävissä toisen asteen tutkinnon suorittaneina.

Kun EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden koulutuksen kustannukset katetaan täyskatteisilla lukukausimaksuilla ja ko. koulutus on rahoitusmallin ulkopuolella ei tässä esitettyä syrjäytysvaikutusta synny, vaan EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden määrän kasvu lisää sekä Suomeen työllistyvien, ml. Suomeen työllistyvien korkeakoulutettujen, määrää.